

ՀՀ ԿՈՏԱՅՔԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՏՄԱԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

ՀՀ ԿՈՏԱՅՔԻ ՄԱՐԶ

- Մարզկենտրոնը՝**
ք. Հրազդան
- Տարածաշրջանները՝**
Հրազդան,
Կոտայք,
Նաիրի
- Քաղաքները՝**
Հրազդան,
Աբովյան,
Չարենցավան,
Եղվարդ,
Բյուրեղավան,
Նոր Հաճն,
Ծաղկաձոր

Տարածքը	2 086 քառ.կմ
ՀՀ տարածքում մարզի տարածքի տեսակարար կշիռը	7.0 %
Համայնքներ, 2019թ. տարեկգրի դրությամբ	42
Քաղաքներ	7
Գյուղեր	62
Բնակչության թվաքանակը 2019թ. տարեկգրի դրությամբ	251.6 հազ.մարդ
այդ թվում՝	
քաղաքային	137.4 հազ.մարդ
գյուղական	114.2 հազ.մարդ
Հայաստանի Հանրապետության բնակչության ընդհանուր թվաքանակում մարզի բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2018 թ.,%	8.5
Քաղաքային բնակչության թվաքանակի տեսակարար կշիռը 2018 թ.,%	54.6
Գյուղատնտեսական նշանակության հողեր	155 235.8 հա
այդ թվում՝ վարելահողեր	37 582.8 հա

Կոտայքի մարզը գտնվում է հանրապետության կենտրոնում: Այն հարավ-արևմուտքից սահմանակից է մայրաքաղաքին, արևմուտքից՝ Արագածոտնի, հյուսիսից՝ Լոռու, հյուսիս-արևելքից՝ Տավուշի, արևելքից՝ Գեղարքունիքի և հարավից՝ Արարատի մարզերին:

Կոտայքի մարզի տարածքով են հոսում Հրազդան և Ագատ գետերը: Հրազդան գետը (նախկին անվանումը՝ Զանգու) Արաքս գետի ձախ վտակներից է (երկարությունը՝ 141 կմ): Գետի համակարգում կա 340 վտակ, որոնցից 25-ն ունեն 10 կմ-ից ավելի երկարություն: Գետի խոշոր վտակներից են Մարմարիկը, Ծաղկաձորը, Արայի գետը, Գետառը:

Ագատ գետը նույնպես Արաքսի ձախ վտակներից է (երկարությունը՝ 55 կմ): Սկիզբ է առնում Գեղամա լեռնաշղթայից (հիմնականում սնվում է ստորերկրյա ջրերով): Գետի ջրերն օգտագործվում են հիմնականում ոռոգման նպատակով:

Մարզը հարուստ է հանքային ջրերով, դրա վկայու-թյունն են «Բջնի» և «Արզնի» հանքային ջրերը:

Մարզի տարածքում են գտնվում Գեղամա լեռների փեշերը, Ծաղկունյաց լեռնաշղթան, Հատիս և Արայի լեռները: Հատիս լեռը (նախկին անվանումը՝ Շամիրամի) կոնաձև հրաբխային զանգված է (բարձրությունը՝ 2 528 մ): Լեռը ծածկված է մարգագետնատափաս-տանային բուսականությամբ:

Արայի լեռը (բարձրությունը՝ 2 577 մ)՝ հանգած հրաբխային զանգված է, գտնվում է Արագած լեռից արևելք՝ Քասախ և Հրազդան գետերի միջև:

Մարզի հարթավայրերն են՝ Եղվարդի հարթավայրը (գտնվում է ծովի մակերևույթից 1 200 – 1 300 մ բարձրության վրա) և Հրազդանի սարահարթը (ծովի մակերևույթից՝ 1 700 – 1 800 մ բարձրության վրա):

Մարզի տարածքի կենտրոնական մասով անցնում են երկրի համար առանցքային նշանակություն ունեցող Երևան–Հրազդան–Սևան ավտոմայրուղին և Երևան–Հրազդան–Իջևան երկաթգիծը:

2018թ.-ին մարզի տնտեսության հիմնական ճյուղերի տեսակարար կշիռները Հայաստանի Հանրապետության համապատասխան ճյուղերի ընդհանուր ծավալում կազմել են.

- արդյունաբերություն՝ 10.8 %,
- գյուղատնտեսություն՝ 8.2 %,
- շինարարություն՝ 5.6 %,
- մանրածախ առևտուր՝ 4.6 %,
- ծառայություններ՝ 6.7 %:

Կոտայքի մարզը համեմատաբար զարգացած ու բազմաճյուղ տնտեսություն ունեցող մարզերից է:

Մարզի տնտեսության ընդհանուր ծավալում գերակշռողն արդյունաբերությունն է: Մարզը մեծ դեր ունի էներգետիկայի ոլորտում: Այստեղ են գտնվում Էլեկտրաէներգիայի արտադրության 2 խոշոր կազմակերպություն:

Մարզի արդյունաբերության մյուս հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ առավել զարգացած են հետևյալ ոլորտները.

ա) սննդամթերքի և խմիչքների արտադրություն (մսի և մսամթերքի մշակում և պահածոյացում, մրգերի և բանջարեղենի մշակում և պահածոյացում, կաթնամթերքի, ալյուրի, ըմպելիքի արտադրություն),

բ) ոչ մետաղական հանքային այլ արտադրանքի արտադրություն (ապակու և դրանից պատրաստվող իրերի արտադրություն, ցեմենտի արտադրություն),

գ) մետաղագործական արդյունաբերություն և մետաղյա արտադրատեսակների արտադրություն (պողպատի և թուջի ձուլում),

դ) կահույքի արտադրություն, ոսկերչական արտադրատեսակների արտադրություն

Մարզի գյուղատնտեսությունը մասնագիտացած է թռչնաբուծության մեջ: Մարզի տարածքում են գործում հանրապետության 3 խոշոր թռչնաֆաբրիկաներ:

Բեռնաուղևորափոխադրումները մարզում իրակա-նացվում են ավտոմոբիլային, երկաթուղային տրանսպորտով և էլեկտրատրանսպորտով (ճոպանուղի):

Արովյան քաղաքը (2019թ. տարեսկզբին՝ 44.8 հազ. բնակիչ) գտնվում է Երևանից 18 կմ հեռավորության վրա: Հանրապետության ամենաարագ աճող քաղաքներից է, արդյունաբերական խոշոր կենտրոններից մեկը:

Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ գերակշիռ տեղ է զբաղեցնում զարեջրի արտադրությունը:

Բյուրեղավան քաղաքի (2019թ. տարեսկզբին՝ 9.2 հազ. բնակիչ, գտնվում է Երևանից 24 կմ հեռավորության վրա) արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ գերակշիռ տեղ է զբաղեցնում ոչ մետաղական հանքային և այլ արտադրանքի արտադրությունը (ապակե տարայի, ճենապակուց և հախճապակուց տնտեսական կենցաղային արտադրատեսակների արտադրություններ):

Եղվարդ քաղաքը (2019թ. տարեկզբին՝ 11.9 հազ. բնակիչ) գտնվում է Արայի լեռան հարավային ստորոտում, հեռավորությունը Երևանից 18 կմ է:

Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ հատկապես առանձնանում է սննդամթերքի և խմիչքների արտադրությունը (թորած ալկոհոլային խմիչքների (կոնյակի), կաթնամթերքի), կաշվե արտադրատեսակների և կոշիկների արտադրությունը:

Քաղաքի տնտեսական կյանքում էական դեր ունի նաև գյուղատնտեսությունը, որի մեջ հիմնական ուղղությունը հացահատիկի մշակությունն է:

Նոր Հաճն քաղաքի (2019թ. տարեկզբին՝ 9.3 հազ. բնակիչ, հեռավորությունը Երևանից 30 կմ է) արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ գերակշիռ տեղ ունի կահույքի և ոսկերչական արտադրանքների արտադրությունը:

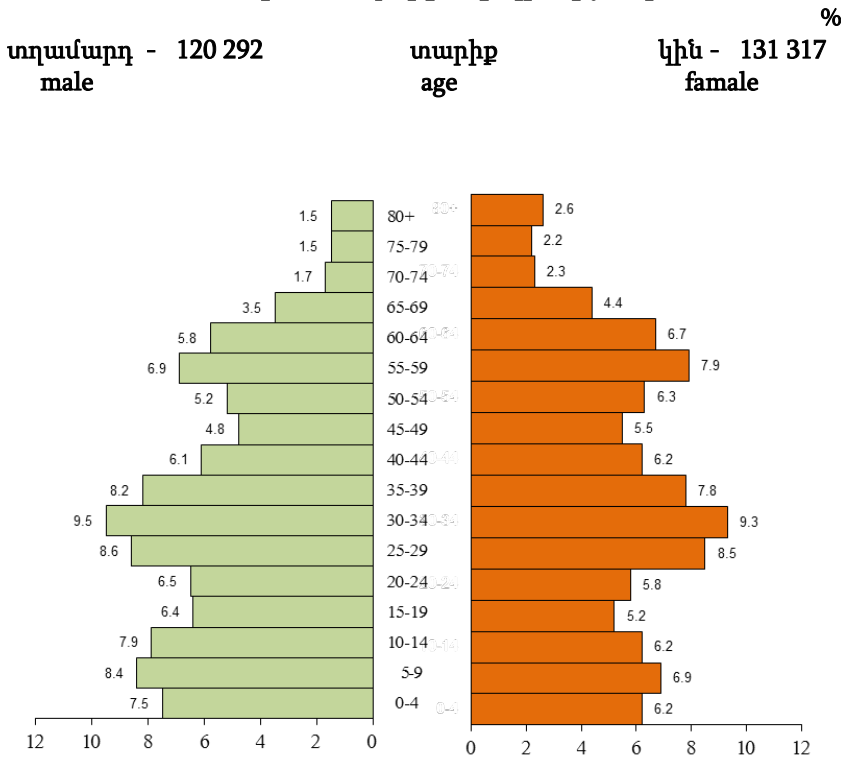
Հրազդան քաղաքի (2019թ. տարեկզբին՝ 40.5 հազ. բնակիչ) հեռավորությունը Երևանից 50 կմ է: Գտնվում է Հրազդան գետի վերին հոսանքի ձախ ափին: Հայտնի է որպես արդյունաբերական կենտրոն: Այստեղ է գտնվում Հրազդանի ՋԷԿ-ը, որը հզորագույն է Հայաստանի Հանրապետությանում: Արդյունաբերության մյուս ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ գերակշիռ տեղ ունի ոչ մետաղական հանքային և այլ արտադրանքի արտադրությունը (մասնավորապես՝ ցեմենտի արտադրություն):

Չարենցավան քաղաքը (2019թ. տարեկզբին՝ 20.5 հազ. բնակիչ) գտնվում է Երևանից 36 կմ հեռավորության վրա, Հրազդան գետի ձախ ափին: 1953թ. ՀԷԿ-ի շինարարության ավարտից հետո քաղաքում կառուցվեցին մի շարք խոշոր արդյունաբերական կազմակերպություններ և Չարենցավանը դարձավ հանրապետության կարևոր արդյունաբերական կենտրոն:

Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ գերակշիռ տեղ ունի մետաղագործական արդյունաբերությունը և պատրաստի մետաղե արտադրատեսակների արտադրությունը (պողպատի և թուջի ձուլում):

Ծաղկաձոր քաղաքի (2019թ. տարեկզբին՝ 1.2 հազ. բնակիչ, գտնվում է Երևանից 55 կմ հեռավորության վրա) կլիման մեղմ է և առողջարար: Առողջարանային քաղաք է:

ԿՈՏԱՅՔԻ ՄԱՐԶԻ ՄՇԱԿԱՆ ԲՆԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՄԵՌԱՏԱՐԻՔԱՅԻՆ ԲՈՒՐԳԸ, 2019թ. հունվարի 1-ի դրությամբ

ՄԱՆՐԱԾԱԽ ԱՌԵՎՏՐԻ ՕԲՅԵԿՏՆԵՐ

	Քանակը				
	2014	2015	2016	2017	2018
Մանրածախ առևտրի օբյեկտներ, ընդամենը	1 193	1 148	1 147	1 162	1 144
<i>այդ թվում՝</i>					
խանութներ	854	909	901	955	943
կրպակներ	280	153	163	128	119
գյուղատնտեսական արտադրանքի շուկաներ	2	2	2	2	2
սպառողական ապրանքների շուկաներ	4	5	3	3	3
առևտրի այլ օբյեկտներ	53	79	78	74	77

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

	Քանակը				
	2014	2015	2016	2017	2018
Պետական նախադպրոցական	54	53	52	53	53
Պետական հանրակրթական	104	104	104	103	101
Ոչ պետական հանրակրթական	1	1	1	-	-
Երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	25	24	23	23	25
Պետական նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) ուսումնական ¹	8	8	8	7	6
Պետական միջին մասնագիտական ուսումնական	6	6	6	6	6
Ոչ պետական բարձրագույն ուսումնական	1	1	1	1	1

ՔԱՂԱՔՆԵՐ

Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2019թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ²
Հրազդան	40 461
Աբովյան	44 844
Չարենցավան	20 501
Եղվարդ	11 933
Բյուրեղավան	9 179
Նոր Հաճն	9 308
Ծաղկաձոր	1 185

¹ Ներառյալ այն միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունները, որոնք իրականացնում են նախնական (արհեստագործական) ծրագիր:

² ՀՀ Կոտայքի մարզի քաղաքների բնակչության թվաքանակը ներկայացվել է ՀՀ 2011թ. մարդահամարի հիմքով վարվող ընթացիկ հաշվառմամբ:

ԳՅՈՒՂԵՐ

Անվանումը		Մշտական բնակչության թվաքանակը 2019թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹
Հրազդանի տարածաշրջան		
1	Այափարս	1 954
2	Աղավնաձոր	1 263
3	Արզական	2 684
4	Արտավազ	514
5	Փյունիկ	335
6	Բջնի	2 760
7	Լեռնանիստ	2 882
8	Կարենիս	721
9	Հանքավան	69
10	Սարմարիկ	703
11	Մեղրաձոր	2 585
12	Գոռգոչ (Կորչյու)	16
13	Ջրառատ	550
14	Սոյակ	2 441
15	Քաղսի	2 519
16	Ֆանտան	838
Կոտայքի տարածաշրջան		
1	Ակունք	2 155
2	Առինջ	6 150
3	Արամուս	3 841
4	Արզնի	2 634
5	Բալախովիտ	3 568
6	Գառնի	7 814
7	Գեղադիր	707
8	Գեղաշեն	4 141
9	Գեղարդ	339
10	Գետարգել	792
11	Գողթ	2 020
12	Ջառ	1 348
13	Ջովաշեն	166
14	Ջովք	812
15	Կաթնաղբյուր	651
16	Կամարիս	2 276
17	Կապուտան	1 316
18	Կոտայք	1 805
19	Հատիս	314
20	Հացավան	564
21	Ձորաղբյուր	2 337

¹ ՀՀ մարզերի գյուղերի այս տվյալների սկզբնաղբյուրը՝ համայնքների կողմից տարեկան կտրվածքով ներկայացվող «Գյուղական բնակչության սեռատարիքային կազմը» վիճակագրական հաշվետվություններն են: Այդ սկզբնաղբյուրներով ՀՀ 955 գյուղական բնակավայրերի մշտական բնակչության թվաքանակների հանրագումարը՝ ամբողջությամբ և ըստ մարզերի, ունի որոշակի շեղում բնակչության ընթացիկ հաշվառման համանուն տվյալներից, որոնք խարսխված են Արդարադատության նախարարության Քաղաքացիական կացության ակտերի գրանցման և Ոստիկանության վարչական ռեգիստրների տվյալների վրա: Ընդ որում, վերջինս վերագնահատված է ՏՏԿԱՀ արդյունքներով ստացված միգրացիայի տվյալներով (շեղումը՝ 01.01.2019թ.-ի դրությամբ ՀՀ մասշտաբով՝ կազմել է +11.6%): Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գյուղերի միջև տվյալ տեղեկատվության գրանցման, փոխանակման, համադրման և անվանական տվյալների մակարդակով ստուգաճշտման համակարգի բացակայությամբ:

	Անվանումը	Մշտական բնակչության թվաքանակը 2019թ. հունվարի 1-ի դրությամբ, մարդ ¹
22	Մայակովսկի	2 182
23	Նոր գյուղ	1 605
24	Նուռնուս	641
25	Ողջաբերդ	942
26	Պտղնի	1 616
27	Ջրաբեր	421
28	Ջրվեժ	6 022
29	Սևաբերդ	257
30	Վերին Պտղնի	773
Նաիրիի տարածաշրջան		
1	Արագյուղ	1 108
2	Արգել	3 135
3	Բուժական	1 617
4	Գետամեջ	738
5	Զովունի	6 124
6	Զորավան	1 635
7	Թեղենիք	516
8	Մրգաշեն	2 137
9	Նոր Արտամետ	1 074
10	Նոր Գեղի	6 382
11	Նոր Երզնկա	1 757
12	Պոռոշյան	5 505
13	Սարայանջ	337
14	Քանաքեռավան	3 778
15	Քասախ	5 692
16	Քարաշամբ	703

**ԿՈՏԱՅՔԻ ՄԱՐԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆ 10 000 ԲՆԱԿԻՉ ՈՒՆԵՑՈՂ ՀԱՄԱՅՆՔԻ
ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԻ ՇԱՐՔ ԲՆՈՒԹԱԳՐԻՉՆԵՐ, 2018թ.**

	Ընդամենը	նրանցից՝	
		կանայք ¹	տղամարդիկ ¹
Բնակչությունը, մարդ	10 000	5 216	4 784
Ծնվածներ, մարդ	126	60	66
Մահացածներ, մարդ	89	42	47
Ամուսնություններ	52	X	X
Ամուսնալուծություններ	13	X	X
Մեկ բնակչի ապահովվածությունն ընդհանուր բնակմակերեսով, քառ.մ	38.2	X	X
Կրթության ոլորտ, հաճախումը կրթօջախներ, մարդ՝			
նախադպրոցական	264	125	139
հանրակրթական	1 473	715	758
երաժշտական, արվեստի, գեղարվեստի դպրոցներ, մանկապատանեկան ստեղծագործական կենտրոններ	188	117	71
նախնական մասնագիտական (արհեստագործական)	26	6	20
միջին մասնագիտական	53	24	29
բարձրագույն մասնագիտական	7	4	3
Առողջապահության ոլորտ՝			
հաճախել են պոլիկլինիկա տարվա ընթացքում (հաճախումների քանակը)	34 375
Մարզիկներ, մարդ	141	20	121
Զբաղվածներ, մարդ	3 144	1 230	1 914
նրանցից՝ գիտական հիմնարկներում	0.2	0.2	-
նրանցից՝ գիտության դոկտոր	-	-	-
գիտության թեկնածուներ	0.0	0.0	-
ուսուցիչներ	102	92	10
բժիշկներ	21
միջին բուժանձնակազմ	40
Գործազուրկներ, մարդ	1 077	502	575
Սոցիալական ապահովության ոլորտ			
ընդամենը կենսաթոշակառուներ, տարեվերջի դրությամբ, մարդ	1 467	858	609
աղքատության ընտանեկան նպաստ և միանվագ դրամական օգնություն ստացող ընտանիքներ	338	X	X
Հաճախումների քանակը տարվա ընթացքում			
գրադարան	16 737
թատրոն	-	-	-
համերգ	-	-	-
թանգարան	620
Իրավական ոլորտ			
հանցագործության դեպքերի քանակը, տարվա ընթացքում	81	X	X
այդ թվում՝ ոչ մեծ ծանրության	43	X	X
միջին ծանրության	27	X	X
ծանր	12	X	X
առանձնապես ծանր	0.0	X	X

¹ Ցուցանիշները հաշվարկային են: